

SAMLAD ÅRSRAPPORT FÖR 2023

Uppföljning av avtal om finansiering och medfinansiering avseende ökad tillgänglighet i storstäderna samt ökat bostadsbyggande enligt:

- Stockholmsförhandlingen
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 6 – Stockholm
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 7 – Göteborg
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 8 – Malmö
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 10 – Lund
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 11 – Helsingborg

Rapport 2023:1

28 mars 2024

Uppdrag och beslut

Stockholmsförhandlingen (Dir 2013:22) och Sverigeförhandlingen (Dir 2014:106, Dir 2014:106) har på uppdrag av regeringen ingått avtal med regioner och kommuner i de tre storstadsområdena om utbyggd kollektivtrafik, cykelåtgärder och bostadsbyggande.

Stockholmsförhandlingens avtal och Sverigeförhandlingens avtal för storstadsregionerna är beslutade av respektive kommuns och regions fullmäktigeförsamling samt godkända av regeringen. De sex avtalen är:

- Stockholmsförhandlingens Huvudavtal, inklusive Delprojektavtal och bilagor
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 6 – Stockholm, inklusive bilagor och Objektavtal
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 7 – Göteborg, inklusive bilagor och Objektavtal
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 8 – Malmö, inklusive bilagor och Objektavtal
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 10 – Lund, inklusive bilagor och Objektavtal
- Sverigeförhandlingens Ramavtal 11 – Helsingborg, inklusive bilagor och Objektavtal

I enlighet med avtalen ska staten ansvara för uppföljning och årlig rapportering till regeringen. Under statens ordförandeskap har styrelser konstituerats bestående av en ordinarie ledamot och ersättare som representant för varje avtalspart.

Regeringen har beslutat att utse Catharina Håkansson Boman som statens ledamot tillika ordförande (I2019/01950/TP). Regeringen har beslutat att utse Helena Sundberg (N2013/5666/TE), Jörgen Einarsson och Lennart Andersson som statens ersättare i styrelserna (N2017/07821/TIF).

Regeringen har uppdragit Trafikverket att bistå med resurser för sekretariat för styrelserna (N2013/5666/TE), (N2017/07821/TIF).

Uppföljningen omfattar åtaganden i respektive avtal, eventuella ändringar och tilläggsavtal, avseende utbyggnad av såväl kollektivtrafik- och cykelobjekt som ökat bostadsbyggande. Uppföljning sker i samband med styrelsemötena samt årsvis och baseras bland annat på kommunernas och regionernas insända redovisningar.

Årsrapport 2023 för uppföljning av respektive ramavtal godkändes av berörd styrelse under mars månad 2024.

Denna rapport är en sammanställning av väsentliga händelser och status i framdriften av åtaganden under 2023 inom ramen för de sex avtalen.

1. Bostadsbyggandet

Sammantaget innehåller avtalen bostadsåtaganden om drygt 271 000 färdigställda bostäder. Totalt under 2023 har drygt 16 500 bostäder färdigställts, varav 2 100 bostäder utöver åtagandet.

Helsingborg var den första kommunen som färdigställde sitt bostadsåtagande, vilket skedde redan år 2020. Under 2023 har bostadsåtagande färdigställts för den första linjen i Malmö, Linje 9, samt Kävlinge kommuns åtagande för Malmöpendeln – Lommabanan. Då infrastrukturen ännu inte är utbyggd kommer Helsingborg, Malmö och Kävlinge att fortsätta med att redovisa färdigställda bostäder inom linjernas influensområden.

Ramavtal	Bostads-åtagande enligt avtal	Bostäder i pågående planeringsprocess	Bostäder i hittills antagna detaljplaner	Påbörjade bostäder	Färdigställda bostäder		
					Totalt	varav utöver avtalat åtagande	Förändring från föregående år
Stockholmsförhandlingen	77 900	42 370	47 354	4 250	17 025		4 015
Ramavtal 6 Stockholm	100 370	96 928	46 672	2 703	25 808		3 881
Ramavtal 7 Göteborg	45 680	10 572	10 762	3 733	15 028		2 906
Ramavtal 8 Malmö	28 550	13 228	12 940	3 959	20 058	285	3 361
Ramavtal 10 Lund	15 000	7 000	7 000	1 900	8 872		1 906
Ramavtal 11 Helsingborg	3 530	Bostadsåtagandet uppfyllt år 2020			5 345	1 815	467
Summa	271 030	170 098	124 728	16 545	92 136	2 100	16 536

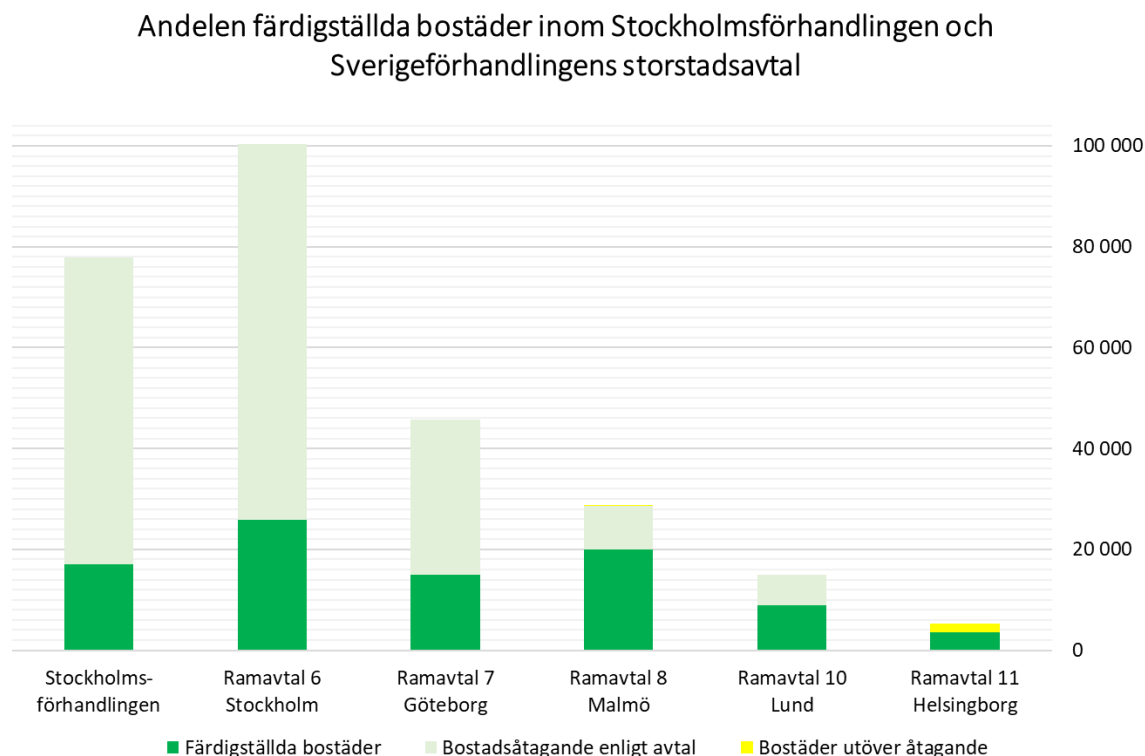
Fram till utgången av år 2023 har sammantaget drygt 92 100 bostäder blivit färdigställda, varav drygt 90 000 inom åtagandet vilket motsvarar 33 procent av det samlade åtagandet. Därtill har ytterligare drygt 16 500 bostäder påbörjats men är inte ännu färdigställda vid utgången av år 2023.

I de tre storstadsregionerna har under de senaste åren byggtakten varit hög. Samtliga kommuner och regioner är intensivt engagerade i planeringsarbetet i syfte att uppnå goda samhällsnyttor. Inom kollektivtrafikobjektens influensområden arbetar respektive kommun med att forma attraktiva stadsbebyggelseområden med bostäder, service, verksamheter och kommunal infrastruktur, vilket kommer bidra till ökad nytta i stationernas närhet. Samtliga kommuner vittnar om omfattande plan- och programarbeten samt bostadsbyggande för att villkoren i avtalen ska kunna uppfyllas.

Under året har samtliga kommuner signalerat om att osäkerheter i omvärlden innebär svårigheter att bedöma takten i bostadsbyggandet de kommande åren. Det råder en stor osäkerhet om hur förutsättningarna för nyproduktion och marknad utvecklas, vilket påverkar såväl genomförandet av redan beslutade planer som processer med projekt i planeringsskedet.

Samtliga kommuner har fram till utgång av 2035 att uppfylla sitt åtagande med undantag för en mindre andel av Nackas åtagande som ska färdigställas till 2040.

I nedanstående bild illustreras andelen färdigställda bostäder inom respektive storstadspaket i förhållande till avtalat bostadsåtagande.

2. Väsentliga händelser under 2023

För utbyggnaden av tunnelbanor inom Stockholmsförhandlingen pågår produktion. För samtliga tre tunnelbanelinjer är utsprängning av stationer och huvudtunnlar i ett slutskede och parallellt pågår omfattande betong- och konstruktionsarbeten. För tunnelbana till Barkarby har förvaltningen tecknat nytt kontrakt med en berg- och anläggningsentreprenad efter att kontraktet med tidigare entreprenaden hävts. För tunnelbanegrepen till Arenastaden passerade huvudtunneln under Citybanan under året. För tunnelbanegrepen till Nacka – Söderort har passagen av Stockholms förkastningszon passerats under året och flera komplicerade vattenpassager har hanterats. Vidare har hisschakt, rulltrappsschakt och frysning av berg genomförts, vilket krävt stort fokus på planering och byggarbetsmiljö. Förvaltningens arbets sätt med ett aktivt riskminimeringsarbete är väsentligt för att minimera tillkommande ekonomiskt utfall för projektet.

För Kollektivtrafikobjekten inom Sverigeförhandlingen ramavtal 6 – Stockholm pågår planering. För tunnelbana Fridhemsplan - Älvsjö har systemhandlingsprojektering, planläggning och underlag till miljöprövning pågått under året. Fördjupningar har gjorts för stationslägena och inriktningsbeslut för lokalisering av entréerna har tagits. För Spårväg Syd konstaterades i december 2022 att avtalad funktion inte ryms inom avtalad budgetram. Projektet har arbetat med systemhandling utmed Tvärförbindelse Södertörn parallellt med att alternativa lösningar studerats. Partsamtal har ägt rum med utgångspunkt att enas om anpassningar som ryms inom avtalad budgetram. För Roslagsbanan till city har utredningar genomförts avseende spår linje och tunnelpåslag, säkerhetskoncept samt

stationsutformning inklusive anslutningar till befintliga stationer Odenplan och T-Centralen. Den första kontrollstationen för Roslagsbanan till city respektive Spårväg syd senarelades till 2024.

För objekten inom Sverigeförhandlingen ramavtal 7 – Göteborg pågår planering, projektering och utbyggnad parallellt. De tre objekten Spårväg Brunnsbo – Linné, BRT Backastråket och BRT Norra Älvstranden är uppdelade i flera etapper för att möjliggöra etappvisa trafiköppnanden tidigare i tiden. Backastråket byggs ut i fem etapper och under 2023 färdigställdes två etapper. För Norra Älvstranden pågår planering och genomförs samordnat med planerade exploateringar. För spårväg Brunnsbo – Linné har geotekniksprovtagning i älven genomförts och borrhning i berg för att utreda bergtäckning och bergkvalitet. Fortsatt utredningsarbete pågår för att kunna fastslå linjesträckningen för spåret samt placering av tillfartstunnlar. Parallellt pågår en dialog med Räddningstjänsten för att säkerställa ett räddningskoncept för tunneln.

För de nio Kollektivtrafikobjekten inom Sverigeförhandlingen ramavtal 8 – Malmö pågår planering, detaljprojekteringar och utbyggnad parallellt. Stadens objekt är uppdelade i flera etapper för att möjliggöra tidigare etappvisa trafiköppnanden och under året har några mindre entreprenader färdigställts. För Malmöpendeln – Lommabanan etapp 2 konstaterades, i samband med genomförd osäkerhetsanalys enligt successivmetoden, att projektet väsentligt ökat i kostnad. Kostnadsökningen är fördelad i enlighet med Trafikverkets och kommunernas Medfinansierings- och samverkansavtal.

För spårvägen inom Sverigeförhandlingens ramavtal 10 – Lund är spårvägsinfrastrukturen färdigställd och spårvägen är trafikstartad sedan december 2020. Under 2023 gjordes drygt en miljon resor med spårvagn vilket motsvarade 10 procent av det totala resandet med stadsbuss och spårvagnstrafik i Lund. Den intensiva byggnationen längs spårvägssträckningen och återhämtning i kollektivtrafiken efter pandemin bidrog till att resandet med spårvägstrafiken ökade med 15 % från 2022.

För Helsingborgsexpressen 2 och 3 inom Sverigeförhandlingen ramavtal 11 – Helsingborg pågår planering och projektering samt vissa mindre utbyggnader utmed stråken. Skånetrafiken förbereder inköp av 18 meters depåladdade fordon som kommer trafikera Helsingborgsexpressen.

Samtliga kollektivtrafikhuvudmän har god samverkan med berörda parter för att samplanera kollektivtrafikutbyggnaderna med såväl bostäder och stadsutveckling som trafikupplägg.

Cykelobjekten

Under 2023 har sammanlagt fem cykelobjekt byggts ut, fyra i Helsingborg och ett i Huddinge. Under året har även två tilläggsavtal tecknats avseende cykel:

- Tilläggsavtal till Ramavtal 8 avseende utbyggnaden av Malmö stads Cykelobjekt omfattar att ett cykelobjekt avslutas och att fyra cykelobjekt gavs justerade funktioner samt att statens medfinansiering justeras efter respektive objekts omfattning.
- Tilläggsavtal till Ramavtal 11 avseende utbyggnaden av Helsingborgs stad Cykelobjekt omfattar att 15 Cykelobjekt avslutas och att fyra Cykelobjekt gavs en förändrad funktion samt justering av finansiering och medfinansiering med anledning av detta.

Nedanstående tabell summerar det totala antalet cykelobjekt som färdigställts fram till utgången av år 2023 samt den erhållna nyttan som dessa objekt gett i form av kilometer ny cykelbana/cykelväg, antal parkeringsplatser för cyklar samt trafiksäkerhetsåtgärdade korsningar.

Cykelobjekt	Antal avtalade cykelobjekt	Antal utbygda cykelobjekt	Erhållen nytta		
			Antal km cykelbana/väg	Antal p-platser	Antal korsningspunkter
Ramavtal 6 - Stockholm	30	6	6,8	184	0
Ramavtal 7 - Göteborg	8	0	0	0	0
Ramavtal 8 - Malmö	13	0	0	0	0
Ramavtal 10 - Lund	7	2	1,7	0	0
Ramavtal 11 - Helsingborg	40	30	7,2	570	47
Summa	98	38	15,7	754	47

3. Finansiering och ekonomisk redogörelse

Utbyggnaden av samtliga kollektivtrafikobjekt finansieras via avtalsparterna genom projektmedel. Statens andel i nationell och regional plan är baserad på kommunernas bostadsåtagande. I Stockholmsförhandlingen och i Ramavtal 6 – Stockholm ingår även finansiering via intäkterna från trängselskatt. Utöver projektmedel finansierar regionerna fordon och utbyggnad av depåer.

Medfinansiering eller ”värdeöverföring” från privata fastighetsägare/exploatörer till respektive kommun med koppling till kollektivtrafikobjektens utbyggnad sker i flera kommuner, exempelvis Nacka, Järfälla, Stockholm, Lund och Solna.

Kollektivtrafikobjekten har till och med 2023 haft kostnader på cirka 22,0 miljarder kronor. Sammantaget har kollektivtrafikhuvudmännen fakturerat staten cirka 10,4 miljarder kronor, varav 1,4 miljarder kronor utgör kompensation för KPI. Avtalen är reglerade i prisnivå januari 2016 och räknas upp med konsumentprisindex (KPI). Tidpunkten för utbetalning av KPI sker som regel med ett års eftersläpning.

KOLLEKTIVTRAFIK		Ackumulerat utfall			Utfall år 2023		
Ekonomisk redovisning (mnr)		Utfall kostnader	Fakturerat staten ink KPI ²	varav KPI ²	Utfall kostnader	Fakturerat staten ink KPI ²	varav KPI ²
Avtal	Total kostnad enligt avtal ¹						
Stockholmsförhandlingen	31 813	18 965	9 318	1 263	5 181	2 845	638
Ramavtal 6 - Stockholm	25 100	1 182	603	112	507	304	68
Ramavtal 7 - Göteborg	6 823	476	203	12	201	86	10
Ramavtal 8 - Malmö	3 410	364	220	38	147	112	25
Ramavtal 10 - Lund	776	891	59	3	0	0	0
Ramavtal 11 - Helsingborg	353	94	37	2	74	27	2
Summa	68 275	21 971	10 441	1 431	6 110	3 374	743

1) Totalbelopp enligt jan 2016 års prisnivå

2) Viss avvikelser av KPI för innevarande period kan förekomma till följd av kalendereffekt

Under år 2023 har kollektivtrafikhuvudmännen haft kostnader på drygt 6,1 miljarder kronor. Kostnaden är som störst i Stockholmsförhandlingen (knappt 5,2 miljarder kronor) eftersom bygget av tunnelbanan nu pågår. Under året har staten fakturerats sammantaget 3,4 miljarder kronor.

Cykelobjekten

Utöver partsgemensamma projektmedel till kollektivtrafikobjekten regleras i avtalen även finansieringen av kommunernas cykelobjekt genom medfinansiering från staten. Den statliga medfinansieringen betalas ut när cykelobjekten är färdigställda och godkända, förutom för de större cykelobjekten där utbetalning även ges under byggtiden.

Under 2023 har fem cykelobjekt färdigställts och därtill pågår utbyggnaden av ett större cykelobjekt (Backaplan-Bräcke) i Göteborg som i enlighet med principen ovan erhåller medfinansiering från staten under byggtiden. Under året har staten fakturerats sammantaget 22 miljoner kronor.

CYKEL Ekonomisk redovisning (mnkr)		Ackumulerat utfall			Utfall år 2023		
Avtal	Total kostnad enligt avtal	Utfall kostnader	Fakturerat Staten ink KPI ²⁾	varav KPI ²⁾	Utfall kostnader	Fakturerat Staten ink KPI ²⁾	varav KPI ²⁾
Ramavtal 6 - Stockholm	477	34	8	1	7	6	0
Ramavtal 7 - Göteborg	241	29	15	1	9	7	1
Ramavtal 8 - Malmö	573	7	3	1	7	3	1
Ramavtal 10 - Lund	163	24	2	0	0	0	0
Ramavtal 11 - Helsingborg	133	87	24	2	18	6	2
Summa	1 588	181	53	5	42	22	4

1) Totalbelopp enligt jan 2016 års prisnivå

2) Viss avvikelse av KPI för innevarande period kan förekomma till följd av kalendereffekt

Det ekonomiska kostnadsutfallet för genomförandet av Cykelobjekten till och med utgången av år 2023 uppgår till 181 miljoner kronor. Staten har fram till utgången av år 2023 betalat ut 53 miljoner kronor.

4. Tidplan

Lund var den första kommunen som färdigställt sitt kollektivtrafikobjekt, vilket skedde år 2020. Denna spårväg går mellan Lunds central via Skånes universitetssjukhus, Lunds Tekniska Högskola vidare till den nya stadsdelen Brunshög och forskningsanläggningarna MAX IV och ESS.

För Roslagsbanan till city i Stockholm bedöms trafikstart ske tidigast år 2039, vilket innebär en försening med ett år jämfört med ramavtalet trots att projektets planeringsstart har tidigare lagts genom regionens och kommunernas förskottering. Även Spårväg Syds planeringsstart har tidigare lagts genom regionens och kommunernas förskottering men detta har inte resulterat i en tidigare trafikstart.

För Backastråket i Göteborg konstaterades under året att utbyggnaden behöver senareläggas för att hantera problematik med skyfallshantering, vilket medfört att trafikstarten senareläggs från år 2024 till år 2029.

Under året aviserade Malmö att tidplanerna för utbyggnaderna av kollektivtrafikobjekten behövde justeras varpå flertalet av objektens trafikstarter har senarelagts.

Nedan redovisas aktuell tidplan för trafikstart av respektive kollektivtrafikobjekt.

Tidplan Trafikstart		
Avtal	Kollektivtrafikobjekt	Aktuell tidplan för trafikstart
Stockholmsförhandlingen	Nacka - Söderort	2030
	Arenastaden	2028
	Barkarby	2026
Ramavtal 6 - Stockholm	Södra Hagalund	2028
	Spårväg Syd	2033
	Roslagsbanan till city	2039
	Fridhemsplan - Älvsjö	2034
Ramavtal 7 - Göteborg	Spårväg Brunnsbo - Linné	2039
	BRT/Citybuss Backastråket	2029
	BRT/Citybuss N. Älvstranden	2030
Ramavtal 8 - Malmö	Malmöpendeln	2026
	EL-MEX Linje 2	2033
	EL-Buss Linje 3	2033
	EL-MEX Linje 4	2027
	EL-MEX Linje 5	2027
	EL-Buss linje 6	2033
	EL-MEX Linje 8	2032
	EL-Buss linje 9	2033
	EL-MEX linje 10	2031
	Ramavtal 10 - Lund	Spårväg C - ESS
Ramavtal 11 - Helsingborg	Helsingborgsexpress 2	2025
	Helsingborgsexpress 3	2027

Cykelobjekten samplaneras och genomförs i stor grad samordnat med infrastrukturobjekten eller med kommunala exploateringar. Det ger att tidplaner och betalplaner justeras för att säkerställa resurseffektivt byggande.

5. Tilläggsavtal och väsentliga beslut

Den 7 juni 2023 godkände Styrelsen för uppföljning av Sverigeförhandlingens Ramavtal 8 – Malmö Tilläggsavtal till Ramavtalet avseende utbyggnaden av Malmö stads Cykelobjekt. Tilläggsavtalet omfattar att ett cykelobjekt reglerats ut ur Ramavtalet och att fyra cykelobjekt gavs justerade funktioner samt att reglera Parternas finansiering och medfinansiering med anledning av detta.

Den 29 november fattade Styrelsen för uppföljning av Sverigeförhandlingens ramavtal 11 – Helsingborg beslut om Tilläggsavtal till Ramavtal 11 avseende utbyggnaden av Helsingborgs stad Cykelobjekt. Tilläggsavtalet omfattar att 15 Cykelobjekt reglerats ut ur Ramavtalet och att fyra Cykelobjekt gavs justerade funktioner samt att reglera Parternas finansiering och medfinansiering med anledning av detta. Tilläggsavtalet omfattar även tidigare justering reglerat i tilläggsavtal från 2019.

Under 2023 har respektive avtalsstyrelse fattat beslut om justerade tid- och betalplaner.

Sammantaget har 17 betalplaner beslutats under året för följande objekt:

- Stockholmsförhandlingen,
- Sverigeförhandlingen ramavtal i Stockholm avseende Fridhemsplan – Älvsjö och Södra Hagalund,
- Sverigeförhandlingen ramavtal i Göteborg avseende Spårväg Brunnsbo – Linné, Backastråket och Norra Älvstranden och Cykelobjekten,
- Sverigeförhandlingens ramavtal i Malmö avseende Malmöpendeln, Kollektivtrafikobjekten i Malmö och Cykelobjekten.

Sammanställning Tilläggsavtal

- 2022-05-25 Tilläggsavtal till Ramavtal 7 – Göteborg. Tilläggsavtalet omfattar att objekt Linbanan reglerats ut ur Ramavtalet samt avslut av Objektavtal Linbanan Centrum. Tilläggsavtalet omfattar även en justering av objektet Spårväg Brunnsbo – Linné avseende ny budget, reglering av eventuella framtida kostnadsökningar, utökat bostadsåtagande samt ytterligare två cykelobjekt
- 2021-04-22 Tilläggsavtal för Stockholmsförhandlingen. Tilläggsavtalet reglerar en ny budget för utbyggnaden av tunnelbanan om 31,8 miljarder kronor, exklusive fordon och depå, i prisnivå januari 2016. Tilläggsavtalet omfattar även en ny tidplan för genomförandet av tunnelbanan, förlängt bostadsåtagande för kommunerna samt att detta tilläggsavtal ersätter tidigare ingånget avtal från 2017. Tilläggsavtalets bilaga 4 justerades genom styrelsebeslut under 2022.
- 2019-12-16 Tilläggsavtal Helsingborg Cykel omfattar att fyra cykelobjekt reglerades ut ur Sverigeförhandlingens Ramavtal 11 - Helsingborg.
- 2017-05-03 Tilläggsavtal för Stockholmsförhandlingen. Tilläggsavtalet reglerade ny tidplan för tunnelbanan och Järfälla kommuns bostadsåtagande samt betalplan där del av det avtalade kostnadstaket togs i anspråk för projektet. Tilläggsavtalet äger ej längre giltighet.

SEKRETARIATET FÖR UPPFÖLJNING
AV STOCKHOLMSFÖRHANDLINGEN OCH
SVERIGEFÖRHANDLINGENS STORSTADSAVTAL

c/o Trafikverket
172 90 Sundbyberg

Besöksadress: Solna Strandväg 98

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 0243-795 90

www.trafikverket.se